

UiO : **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

Båndleggelse av arv

Professor John Asland, UiO, Institutt for privatrett
Advokatenes fagdager, 19. mai 2022

1

UiO : **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

Hva som skal behandles

- Reglene om båndleggelse av pliktdelsarv i arveloven
- Jeg vil også behandle beslagsforbud i arv som ikke nødvendigvis er pliktdelsarv (reglene om private beslagsforbud i dekningsloven kap. 3)
- I og med at arvelovens regler i stor grad viser til dekningslovens regler, vil jeg først behandle de generelle reglene om private beslagsforbud
- Avslutningsvis vil jeg si noen ord om adgangen til båndleggelse og beslagsforbud i forbindelse med uskifte

2

Teori:

- John Asland, *Arveloven med kommentarer*, Oslo 2021 s. 366–374
- Ernst Moe, *Arveloven med kommentarer*, Oslo 2021 s. 264–272
- Borgar Høgetveit Berg, *Beslagsretten*, Oslo 2021 s. 178–187
- Peter Hambro, *Arveloven*, Oslo 2020 s. 348–351
- Ernst Moe, *Praktisk tvangsfullbyrdelse*, 2. utg. Oslo 2013 s. 155–201
- Kristoffer Aasebø, Leif Petter Madsen og Siv Sandvik, *Dekningsloven med kommentarer*, Oslo 2015 s. 141–168
- Mads Henry Andenæs, *Konkurs*, Oslo 2009 s. 138 – 151
- Trygve Tønnessen, «Private beslagsforbud», *JV*, 1999 s. 36–46

3

Innledning

- Noen ganger ønsker arvelateren at arvingen eller arvingens kreditorer ikke skal få tilgang til arvemidlene
- Det kan skyldes at arvingen er sterkt forgjeldet, slik at hele arven vil gå til kreditorene, eller at arvingen av ulike grunner ikke er i stand til (eller i dårlig stand til) å forvalte penger (rus, psykiatri, spillemisbruk etc.)
- Terminologi: Båndleggelse (legger bånd på arvingens rådighet) Beslagsforbud (er rettet mot arvingens kreditorer)

4

Utgangspunktene

- For friarv kan arvelateren i utgangspunktet ved testament sette de pålegg og begrensninger han eller hun måtte ønske
- For at arven skal kunne beskyttes mot arvingens kreditorer, må reglene i dekningsloven kapittel 3 følges
- For pliktdelsarv kreves det særskilt hjemmel for å gripe inn i livsarvingens rådighet over arven (al. § 53 eller samtykke)

5

Vern mot eldre kreditorer: deknl. § 3-1

- For arvingens eldre kreditorer vil det være en tilfeldig fordel om arvingen vederlagsfritt får tilført formuesgoder som de kan ta beslag i
- Det er imidlertid behov for notoritet om hvilke midler som er gitt med beslagsfrihet
- Derfor rettsvernregler og regler om tillitsmann også ved beslagforbud for eldre kreditorer

6

§ 3-1 Private beslagsforbud - eldre gjeld

Den som ved **testament** eller på annen måte treffer bestemmelse om overdragelse av et formuesgode uten vederlag, kan **senest ved overdragelsen** ta forbehold om at det ikke ved utlegg eller konkurs skal kunne søkes dekning i formuesgodet for **gjeld som erververen har pådratt seg før overdragelsen blir gjennomført**.

Skal erververen ved overtagelse av pantegjeld eller på annen måte yte **delvis vederlag**, men slik at **vederlaget ikke utgjør mer enn en halvdel** av formuesgodets verdi på overdragelsestiden, kan forbehold som nevnt i første ledd tas for den **forholdsmessige andel** av formuesgodet som det ikke skal ytes vederlag for. I tilfelle av kreditorforfølgning kan hele formuesgodet selges, men kreditorene kan ikke kreve dekning av den del av utbyttet som svarer til den beslagsfrie del.

Avhenderen kan bestemme at **avkastningen** av formuesgodet skal være beslagfri i samme utstrekning som selve formuesgodet. Beslagsfrihet kan **likevel ikke betinges for** avkastning som helt eller delvis skyldes erververens **personlige arbeidsinnsats**

7

Vern mot eldre kreditorer

- Forbeholdet må tas senest ved overdragelsen
- Delvis vederlag (ikke mer enn 50 %)
- Kun den vederlagsfrie del blir beslagfri
- Kan da gjøres dekningsalg, men kreditorene kan bare ta dekning i den beslagsfrie delen av salgsutbyttet
- Hvis avkastning skal gjøres beslagfri, må dette bestemmes særskilt
- Avkastning som helt eller delvis skyldes arvingens personlige arbeidsinnsats, kan ikke gjøres beslagfri
- Arvingen beholder rådigheten (om ikke testator har bestemt annet), men reglene om tillitsmann i § 3-4 gir i praksis begrensninger

8

Nærmere om vederlagsfrihet

- Ordinære servitutter og grunnbyrder regnes ikke som vederlag, selv om de skulle utløse krav på festeavgift e.l. (NOU 1972: 20 s. 270)
- Pantegjeld regnes som vederlag uavhengig av om arvingen overtar personlig ansvar eller kun hefter for pantet med eiendommen (NOU 1972. 20 s. 270)
- Kreditorerne kan ta dekning i den forholdsmessige delen som det var ytt vederlag for også om formuesgjenstanden har steget i verdi
- Adgangen til å kreve dekningssalg innebærer at det er lite beskyttelse av selve eiendommen ved beslagsforbud når det er ytet delvis vederlag
- Kan være problematisk hvis beslagsfrihet skal kombineres med at noen må kjøpes ut i arveoppgjør (arvelodden er mindre enn verdien av hytta)
- Særlige spørsmål rundt vedlikehold og påkostninger (Moe s. 169-170)

9

Vern mot nyere kreditorer: dekl. § 3-2

- Mer inngripende om vern mot nyere kreditorer (de kan ha gitt kreditt i tillitt til debtors (arvingens) formuesstilling)
- Notoritet og publisitet rundt beslagsforbudet viktig
- Derfor rettsvernsregler og tillitsmannsordning
- Derfor er også debtors rådighet over de beslagsfrie midlene begrenset
- Salg, pantsettelse eller på lignende måte (utnyttelse av formuesverdien som ligger i formuesgodet)

10

§ 3-2 Private beslagsforbud – fremtidig gjeld

Forbehold som nevnt i § 3-1 kan tas også med hensyn til **gjeld som erververen pådrar seg etter at overdragelsen er blitt gjennomført**, såfremt det i forbindelse med forbeholdet bestemmes at erververen **ikke skal ha adgang til å gjøre seg nytte av formuesgodet ved salg eller pantsettelse eller på lignende måte.**

Selv om det er tatt forbehold som nevnt i første ledd, kan dekning søkes i formuesgodet for **gjeld som har direkte sammenheng med drift, vedlikehold eller utbedring av formuesgodet, og for skatter og avgifter vedrørende det.** Det samme gjelder krav på erstatning eller oppreisning for skade som erververen har voldt forsettlig eller grovt uaktsomt eller regresskrav på grunn av slik skade når kravet er oppstått etter at overdragelsen er blitt gjennomført

11

Vern mot nyere kreditorer

- Kreditorer som ikke grunner sitt krav på avtale, har ikke valgt kreditor (se Moe s. 172-174)
- De er gitt særskilt beskyttelse i § 3-2 (2)
- Gjeld i direkte sammenheng med drift, vedlikehold ... (håndverkertjenester, elektrisitetsregninger etc.)
- Skatter og avgifter forbundet med formuesgodet (eiendomsskatt, kommunale avgifter, (veiavgift? Inndrives nå av forsikringsselskaper)
- Erstatningskrav hvor arvingen har voldt skaden forsettlig eller grovt uaktsomt

12

Rettsvern: dekl. § 3-3

- Rettsvern er nødvendig av notoritets- og publisitetshensyn (fare for kreditorsvik)
- Fast eiendom: Tinglysning i grunnboken. Ved beslagsfrihet for nyere gjeld, må også rådighetsbegrensningene tinglyses
- Tilsvarende register må omfatte realregistre, jf. pantel. § 1-1 (4), men også verdipapirregister og immaterialrettsregister
- Andre formuesgoder: Spesifisert liste tinglyses i Løsøreregisteret
- Kontanter og ikke-registrerte verdipapirer (fysiske verdipapirer) må i tillegg overleveres til tillitsmann (overleveringskravet) i praksis notifiseres banken om at tillitsmann har disposisjonsrett over konto
- Enkle pengekrav må i tillegg debitor varsles om at rådigheten har gått over til tillitsmannen (betaling med befriende virkning til TM)

13

§ 3-3 Rettsvern

I tillegg til tinglysing

Ved beslagsforbud i **fast eiendom** eller andre registrerbare formuesgoder må beslagsforbudet og i tilfelle som nevnt i § 3-2 **også rådighetsinnskrenkingen tinglyses i grunnboken** eller registreres i tilsvarende register.

Ved beslagsforbud i **andre formuesgoder** må en spesifisert liste over disse tinglyses i løsøreregisteret. Rådigheten over penger, verdipapirer og enkle fordringer som er beheftet med beslagsforbud, **må dessuten overføres til en tillitsmann**, jf § 3-4. Penger og verdipapirer må **overleveres til tillitsmannen**; når det gjelder enkle fordringer, må **skyldneren etter disse underrettes** om at rådigheten over fordringene er gått over til tillitsmannen. **Beslagsforbud fastsatt ved testament har rettsvern inntil boet er overtatt til privat skifte og under offentlig skiftebehandling**, selv om reglene i første og annet ledd ikke er fulgt.

For øvrig får de alminnelige rettsvernsregler for overdragelse av vedkommende formuesgode tilsvarende anvendelse

14

Midlertid rettsvern etter dødsfall

- Testament kan i utgangspunktet ikke tinglyses (ikke endelig disposisjon), derfor behov for rettsvern i en mellomperiode etter dødsfall
- Ved privat skifte er det rettsvern inntil boet er overtatt til privat skifte
- Det gis ikke skifteattest før rettsvern er i orden og tillitsmann er oppnevnt (arvingene må selv besørge dette)
- Ved offentlig skifte er det rettsvern under skiftebehandlingen (retten – i praksis bostyrer – har god tid til å ordne med rettsvern)

15

Tillitsmann: deknl. § 3-4

- Det skal oppnevnes tillitsmann ved beslagsforbud etter deknl. §§ 3-1 eller 3-2 (selv om ingenting skal overføres tillitsmannen)
- Testator skal oppnevne en tillitsmann, men hvis testator ikke har gjort det, skal Stiftelsestilsynet gjøre det (ikke ex officio)
- Retten gjør ingenting i denne prosessen. Det utstedes ikke skifteattest før tillitsmann er på plass. Ved offentlig skiftet tar bostyrer evt. arving som skal overta beslasfrie midler kontakt med Stiftelsestilsynet (før avslutningen av skiftet)
- Tillitsmannen kan være bank, advokat eller statsforvalteren
- Skal forvalte og føre regnskap. Ivaretar både hensynet til arververen og kreditorene (skal forhindre kreditorsvik) LH-2019-97528 (statsforvalteren som tillitsmann kunne påklage utlegg)
- Rom for mer skreddersøm når advokat skal være tillitsmann

16

§ 3-4 Tillitsmann

Når en overdrager tar forbehold som nevnt i § 3-1 eller § 3-2, skal han oppnevne en **bank, en advokat eller etter nærmere regler statsforvalteren som tillitsmann**. Har overdrageren ikke oppnevnt noen tillitsmann, skal Stiftelsestilsynet foreta oppnevningen etter anmodning av erververen. Det samme gjelder hvor den oppnevnte tillitsmann er blitt hindret i å utføre vervet eller ønsker seg fritatt fra det, eller ikke utfører det på forsvarlig måte; i så fall kan også tillitsmannen be Stiftelsestilsynet om å foreta oppnevning av ny tillitsmann, hvis ikke overdrageren bestemmer annet.

Tillitsmannen skal forvalte de beslagsfrie penger og verdipapirer som er overlevert til ham, og føre tilsyn med de beslagsfrie eiendeler i erververens besittelse. Tillitsmannen skal herunder **vareta erververens tarv**, men samtidig **se til at erververen ikke** ved hjelp av beslagsforbudet søker å **undra andre midler fra sine kreditorer**.

Kongen kan gi nærmere regler om statsforvalterens adgang og plikt til å være tillitsmann og om tillitsmannens forvaltning av beslagsfrie midler, derunder om den godtgjøring som tillitsmannen har krav på

17

Tillitsmann

- Stiftelsestilsynet gjør ikke nødvendigvis noen materiell vurdering av testamentet ved oppnevning av tillitsmann.
- Ikke alle banker som påtar seg å være tillitsmann
- Statsforvalteren oppnevnes ofte. Uheldig når det er annet enn kontanter. Banker er skeptiske til å være tillitsmann. Mest private advokater
- Si tydelig fra om man ønsker advokat som tillitsmann
- LB-2020-138105 Avkall når arven er overført tillitsmann sml. LA-2020-87118 hvor avkall var avskåret

18

Statsforvalteren som tillitsmann

- FOR-1985-09-20-1873
- Regnskapsplikt
- Kan si nei hvis de beslagsfrie midlene:
 - Omfatter annet enn penger og verdipapirer
 - Testator har gitt regler om forvaltningen som avviker fra reglene om forvaltning i vergemålsloven kapittel 7
 - Arvingen bor utenfor kommunen (gir liten mening når fylket er forvaltningsnivået)
- Hvis disposisjoner etter vgml. kap. 7 krever vergens samtykke (omgjøring etter vgml. § 50), skal samtykke fra arvingen innhentes
- Statsforvalteren kan ta vederlag tilsvarende vederlag for advokat eller bank (m.a.o. ikke noe å spare på å velge statsforvalteren)

19

§ 3-5 Omdannelse

Bestemmelse som overdrageren har gitt for disponeringen av de beslagsfrie eiendeler, kan etter søknad fra overdrageren, erververen eller tillitsmannen endres eller oppheves etter reglene i lov om stiftelser.

20

Omdanning

- Beslagsforbundet binder mottakeren (arvingen)
- Tvilsomt om det kan gis avkall på beslagsfrihet (se Moe s. 165)
- Se også LB-2016-156932
- Kan bare endres etter reglene om omdanning av stiftelser etter søknad fra overdrageren, erververen eller tillitsmannen
- Klare påbud, men ubegrunnet (overfor alle arvingene). Kan være kurant å få endret (selv om ikke forutsetningssvikt)
- «Åpenbart uhensiktsmessig eller klart urimelig» (NOU 1972: 20 s. 275)
- Hvis ikke beslagsfriheten er tidsavgrenset, må den anses å opphøre ved arvingens død (se Asland og Unneberg s. 372)
- Helt klart ved pliktdelsarv, mindre klart ved arv som ikke er pliktdelsarv, men al. § 66 andre ledd setter grenser for disposisjonsretten for fremtidige generasjoner (må være unnfanget ved testators død)

21

§ 3-6 Ombytting av beslagsfrie eiendeler

Når **ikke annet følger av overdragerens bestemmelser**, kan tillitsmannen samtykke i at beslagsfrie eiendeler blir avhendet, og i at det blir innkjøpt **nye eiendeler for beslagsfrie midler**. **Beslagsfriheten går over på vederlaget eller de nye eiendeler under forutsetning av at reglene i § 3-3 blir fulgt**. Ny tinglysning i løssøreregisteret er likevel ikke nødvendig, men tillitsmannen skal føre en nøyaktig fortegnelse over de eiendeler som til enhver tid omfattes av forbudet

22

Ombygting og avkastning

- Ombygting mulig hvis ikke testator har satt begrensninger (for eksempel sekundærdisposisjoner med salgsforbud)
- Salgsforbud kan tilsidesettes etter § 3-5, jf. stiftelsesloven § 55
- Rettsvernsreglene må følges (ved ny bolig må beslagsforbud slettes på gammel eiendom og registreres på ny eiendom)
- Ny tinglysning i Løsøreregisteret ikke nødvendig, men tillitsmannen må oppdatere sin liste
- LH-2019-78793: Flytting mellom to konti ikke ansett som ombygting

23

§ 3-7 Utbetalinger til erververen

Når ikke annet følger av overdragerens bestemmelse, utbetales beslagsfri avkastning av eiendeler som forvaltes av tillitsmannen, til erververen på den måte og til den tid tillitsmannen finner hensiktsmessig.

Når avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke erververens nødvendige utgifter, kan det gis samtykke til utbetaling av de øvrige beslagsfrie midler, når ikke annet følger av overdragerens bestemmelse. Slikt samtykke gis av statsforvalteren dersom statsforvalteren er tillitsmann, og ellers av Stiftelsestilsynet.

Beløp som utbetales erververen er bare beslagsfrie etter reglene i § § 2-5 og 2-11

24

Utbetaling til arvingen

HR-2017-2441-U

- Testator kan bestemme at også avkastningen skal være beslagsfri (dog ikke uten samtykke avkastning av pliktdelsarv, jf. al. § 53 første ledd tredje punktum)
- Avkastning som skyldes personlig innsats fra arvingen kan heller ikke gjøres beslagsfri
- Tillitsmannen bestemmer hvordan utbetaling skal skje (om ikke testator har bestemt det)
- Kan frigi deler av den båndlagte kapitalen når avkastningen ikke strekker til for å dekke arvingens nødvendige kostnader (kan være forhindret av testators påbud)
- «kan»-skjønn som avgjøres av statsforvalteren der statsforvalteren er tillitsmann, ellers av Stiftelsestilsynet

25

§ 3-8 Forholdet til forvaltningsloven. Omgjøring

Forvaltningsloven får ikke anvendelse på tillitsmannen. Tillitsmannens avgjørelser kan **omgjøres av Stiftelsestilsynet** når **særlige grunner taler for det**. En avgjørelse kan ikke omgjøres for så vidt den har etablert en **rett for tredjeperson**. **Stiftelsestilsynets avgjørelser kan ikke påklages**.

Forvaltningsloven gjelder likevel for statsforvalteren som tillitsmann. For vedtak truffet av statsforvalteren er Stiftelsestilsynet klageinstans.

26

Forholdet til forvaltningsloven

- Advokater og banker er ikke forvaltningsorgan
- Begrenset omgjøringsadgang for Stiftelsestilsynet
- «særlige grunner» skal ikke være kurant (grove brudd)
- Beskyttelse av tredjemann (for eksempel ved salg av beslagsfrie midler til tredjemann)
- Stiftelsestilsynets avgjørelser kan ikke påklages
- Statsforvalteren er et forvaltningsorgan underlagt forvaltningsloven
- Forarbeidene legger til grunn at man bør være varsom med omgjøring også av statsforvalterens avgjørelser

27

§ 3-10. Løsningsrett til fordel for skyldnerens nærstående.

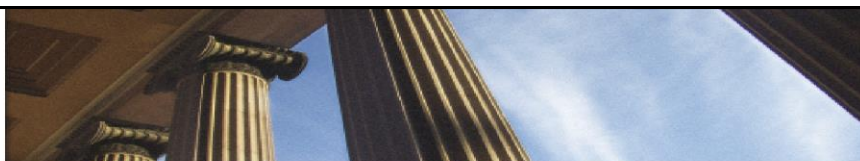
Dersom et formuesgode ved avhendelse blir påheftet en forkjøps-, gjenkjøps- eller annen løsningsrett til fordel for erververens nærstående, og løsningssummen er fastsatt til mindre enn tre firedeler av formuesgodets omsetningsverdi på løsningstiden, får reglene i dette kapittel, unntatt § 3-1 annet ledd, tilsvarende anvendelse. Den løsningsberettigede kan likevel uten hinder av reglene i første punktum benytte løsningsretten under tvangsfullbyrdelse mot å betale en løsningssum som minst tilsvarer tre firedeler av formuesgodets omsetningsverdi på løsningstiden, forutsatt at de alminnelige rettsvernsregler er fulgt.

28

Løsningsretter

- Kan neppe uten videre komme til anvendelse på alle tilfeller hvor det er rådighetsbegrensninger og sekundærdisposisjoner
- Må nok være en forutsetning at løsningsretten også skal kunne gjøres gjeldende ved ufrivillige salg (slik at det kan oppstå en konflikt med kreditorinteressene)
- Man bør unngå å utforme testamenter slik at man uforvarende kommer i en posisjon hvor det må oppnevnes tillitsmann mv.

29

1972-lovens regler

30

Båndleggelse av pliktdelsarv

§ 32. Arvelataren kan i særlege tilfelle, og når omsynet til arvingen taler for det, i testament fastsetje innskrenking av retten til å rå over pliktdelsarv.

Etter slikt testament skal arven heilt eller delvis styrast etter reglane i vergemålsloven kapittel 7, eller på annan måte som gir god nok trygd og avkasting. Arven blir utbetalt til den tid arvelataren har fastsett, likevel aldri seinare enn når arvingen er død. Avkastinga skal arvingen få etter kvart. Arvingens råderett og kravshavaranes dekningsrett skal vere avgrensa som nemnt i lov om fordringshavarens dekningsrett § 3-2, om ikkje anna er fastsett i testament; er råderetten ikkje avgrensa som nemnt i § 3-2, er kravshavaranes dekningsrett berre avgrensa etter § 3-1. Dersom arven skal styrast etter reglane i vergemålsloven kapittel 7, kan det fastsetjast at tillitsmann ikkje skal oppnemnas.

I staden for eller ved sida av påbod som nemnt i første leden kan arvelataren i testament fastsetje at arven heilt eller delvis skal nyttast til å kjøpe livrente til arvingen.

Påbod frå arvelataren kan brigdast eller opphevast etter reglane i lov om stiftelser. Er det oppnemnt tillitsmann er han målsmann for arvelataren i sak om omdanning.

Er berre ein del av arven til ein arving pliktdelsarv, gjeld reglane i andre til fjerde leden likevel heile arven, om ikkje anna er fastsett i testament.

31

1972-loven § 72 “særlege tilfelle”

- “særlege tilfelle, og når omsynet til arvinger taler for det”
- Omfattet psykisk utviklingshemming, alvorlige sinnslidelser og rusmisbruk
- Trolig ikke rene økonomiske problemer
- Men arvingen kunne samtykke i båndleggelse (pliktdelskrenkelsen)

32

1972-loven - forvaltning

- Forvaltes som midler til personer under vergemål eller på annen måte som gir god nok sikkerhet og avkastning
- Råderetten skulle i utgangspunktet være avgrenset som i dekl. § 3-2 (arvingen kan ikke nyttiggjøre seg arven ved salg, pantsettelse o.l.) og beslagsfri for eldre og nyere kreditorer
- Hvis det var bestemt at arven ikke skulle avgrenses som i dekl. § 3-2, så skulle arven bare være beslagsfri for eldre kreditorer
- Det skulle i utgangspunktet oppnevnes tillitsmann
- Arvingen skulle utbetales etter hvert
- Båndleggelsen kunne ikke gå ut over livsarvingens levetid

33

Arvelovutvalgets forslag

- Arvelovutvalget mente at vergemålsloven av 2010 med et fleksibelt og individtilpasset vergemål gjorde båndleggesreglene overflødige
- Båndleggelse kunne legge urimelige skranker for arvingen
- Ordningen med tillitsmann kunne misbrukes

34

Høringsrunden

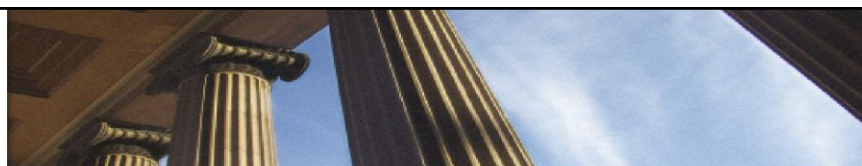
- Sterk motstand mot avvikling av båndleggesreglene fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Lotteri- og stiftelsestilsynet og Oslo byfogdembete
- Vergemålsloven ikke tilstrekkelig for det store flertallet som har rettslig handleevne
- Vilkårene i 1972-loven var strenge
- Tingretten utsteder ikke skifteattest før tillitsmann er oppnevnt
- Fravær av ordningen vil føre til nye «kreative løsninger» fra arvelaterne

35

Prop. 107 L (2017–2018)

- Videreføring av båndleggesinstituttet etter dansk mønster
- Frem til fylte 25 år
- Krevende for unge voksne å forvalte store formuer
- 1972-lovens båndleggesregler kunne bryte med CRPD-konvensjonen
- Båndleggelse burde være tidsbegrenset og diagnoseuavhengig

36

UiO : **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

2019-lovens regler

37

UiO : **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

§ 53 Testators bestemmelse om livsarvingens råderett over pliktdelsarven

Når det må anses å være til det beste for livsarvingen, kan arvelateren ved testament fastsette begrensninger for livsarvingens råderett over pliktdelsarven frem til livsarvingen fyller 25 år. Avkastningen av arven tilfaller uansett livsarvingen.

Hvis ikke noe annet følger av testamentet, skal arven forvaltes etter reglene i vergemålsloven kapittel 7. Livsarvingen får full råderett over arven fra fylte 25 år, hvis ikke arvelateren har fastsatt et tidligere tidspunkt.

Arvingens råderett og kreditorenes dekningsrett skal være begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, hvis ikke noe annet er fastsatt i testamentet. Er råderetten ikke begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, er kreditorenes dekningsrett begrenset bare etter dekningsloven § 3-1. Dersom midlene blir forvaltet som vergemålsmidler, kan det fastsettes at det ikke skal oppnevnes tillitsmann.

En bestemmelse i testament om begrenset råderett kan oppheves eller omdannes etter reglene i stiftelsesloven. Er det oppnevnt tillitsmann eller verge, er det tillitsmannen eller vergen som representerer arvingen i en slik sak.

Er bare en del av arven pliktdelsarv, gjelder reglene i annet til fjerde ledd likevel for hele arven, hvis ikke noe annet følger av testamentet.

38

2019-loven § 53

- Ikke krav om særlige grunner, men arvelateren må mene at båndleggelse er til det beste for livsarvingen
- Ingen stadfestelsesordning
- Båndleggelse bare frem til fylte 25 år
- I utgangspunktet opp til testator hvor omfattende rådighetsbegrensningene skal være, men avkastningen skal tilfalle arvingen
- Deklaratoriske regler om forvaltning og beslagsfrihet i andre og tredje ledd
- Presumsjon for at råderettsbegrensningene gjelder hele arven (også friarven)

39

Forvaltning og rådighet

- I utgangspunktet opp til testator
- Andre ledd: Forvaltes etter vgml. kap. 7 (deklaratorisk bakgrunnsrett)
 - Forvaltes av statsforvalteren
- Tredje ledd: Råderett og beslagsfrihet som i deknl. § 3-2 (deklaratorisk bakgrunnsrett)
 - Beslagsfrihet for både eldre og nyere gjeld
 - Livsarvingen kan ikke selge eller pantsette arven
 - Tillitsmann ikke nødvendig når midlene forvaltes etter vgml.

40

Forvaltning og rådighet

- Retningslinjer:
<https://www.vergemal.no/retningslinjer.461556.no.html>
- Statsforvalteren kan oppnevne en bestyrer til å forvalte midler som etter al. § 53 er lagt til statsforvalteren (særlig praktisk hvis annet enn penger)
- Statsforvalteren må vurdere om bruk av båndlagte midler er i samsvar med testamentet
- Hvis det er behov for å gripe inn i det båndlagte ut over avkastning eller det som følger av testamentet, må Stiftelsestilsynet koples inn for omdannelse

41

Omdanning

- Fjerde ledd: Båndleggelse kan omdannes eller oppheves etter stiftelseslovens regler
- Trolig er Stiftelsestilsynets enekompetent. De involveres også når båndleggelsen bestrides umiddelbart etter dødsfallet. Tingretten har aldri opplevd at arvinger har gått til ugyldighetssøksmål (bestridt vilkårene for beslagsforbudet for retten) Dyrere med søksmål en Stiftelsestilsynet.
- Tillitsmann eller vergen representerer arvingen overfor Stiftelsestilsynet
- Stiftelsestilsynet har kompetansen
 - «åpenbart unyttig»
 - Forutsetningssvikt
 - «åpenbart uheldig eller ufornuftig»

42

For arv som ikke er pliktdelsarv

- For arv som ikke er pliktdelsarv, kan testator stort sett sette de rådighetsbegrensninger som er ønskelig på bakgrunn av den alminnelige testasjonsfriheten
- Testator kan for eksempel sikre seg mot kreditorpågang gjennom reglene om private beslagsforbud i dekl. kap. 3.
- Men annen lovgivning eller andres rettigheter kan sette begrensninger. Arvelateren kan for eksempel ikke bestemme at en løsningsrett (forkjøpsrett) til fast eiendom skal ha en lenger varighet enn 25 år, jf. løsningsrettsloven § 6

43

Betenkeligheter med § 53

- Mange er bekymret for følgende av at tvungen båndleggelse av pliktdelsarv for voksne over 25 år ikke lenger vil være mulig
- Arvelatere med livsarvinger som har store rusproblemer eller psykiske lidelser som går ut over evnen til å forvalte midler, men som er samtykkekompetente og har sin rettslige handleevne i behold
- Rusmisbruk og psykiske lidelser har ingen aldersgrense
- Det er betenkelig at man her ikke lenger har det effektive verktøyet for å beskytte livsarvingene mot seg selv som båndleggelse innebar
- Jeg er ikke overbevist om av CRPD-konvensjonen krever at vi ikke kan ha båndleggesregler som har en slagside mot personer med nedsatt funksjonsevne. Pliktdelsvernet er av ulik styrke i ulike land. Friarven kan fritt båndlegges. De som har nedsatt funksjonsevne er ikke beskyttet mot det. Hovedmålgruppen av personer som fikk arv båndlagt etter 1972-loven § 32 var rusmisbrukere. De er ikke nødvendigvis vernet av CRPD-konvensjonen.

44

Båndleggelse beslagsforbud og uskifte

- Tre underproblemstillinger
 - Kan førstavdøde båndlegge eller legge beslagsforbud på hele eller deler av uskifteboet?
 - Kan skifteberettigede arvinger (typisk særkullsbarn) båndlegge eller legge påslagsforbud på hele eller deler av uskifteboet?
 - Kan lengstlevende ektefelle båndlegge eller legge beslagsforbud på hele eller deler av arv eller gaver som utgår fra uskifteboet?

45

Kan førstavdøde båndlegge uskifteboet

- Problematisk mht. vederlagskravet og at den som båndlegger må ha vært eier (uskifteboet består av både førstavdødes og lengstlevendes eiendeler)
- Uskiftereglenes system er at det ikke skilles mellom «mitt og ditt» mht. de enkelte aktiva
- Al. § 18 ivaretar hensynet til at den som har økonomiske problemer ikke bør sitte i uskifte
- Private beslagsforbud roter det til
- Må i det minste kreves at lengstlevende har fått kunnskap, jf. al. § 17

46

Kan skifteberettigede arvinger påby båndleggelse

- Særkullsbarn, testamentsarvinger og særeiearvinger, vil kunne sette vilkår for uskifte
- Vilkårene kan innebære båndleggelse i form av rådighetsbegrensninger (Rt. 1992 s. 374; Asland, FAB, 2009 s. 30 flg., Hambro, Avtalt uskifte, Oslo 2006, Asland, Uskifte, Oslo 2009)
- Arvingene kan neppe påhefte et privat beslagforbud på hele eller deler av uskifteboet (Asland, Uskifte s. 290-291)
 - Arvingene har aldri eid aktiva i uskifteboet (ikke vederlagsfri overføring)
 - Privat beslagforbud vil kunne krenke tredjemannsrettigheter, jf. Rt. 1992 s. 374

47

Lengstlevendes adgang til å båndlegge arv eller gaver

- For gaver fra uskifteboet, må trolig lengstlevende kunne sette rådighetsbegrensninger eller påby beslagsfrihet på gaven
- For arv fra uskifteboet kan neppe lengstlevende båndlegge eller påby beslagsfrihet for mer enn det som må anses som arv etter lengstlevende (LG-1999-793)
- Hvis førstavdøde i testament har bestemt at arv som går til uskiftearvingene etter at uskiftet er skiftet, skal båndlegges, må det trolig være greit (Aasebø mfl. s. 144)

48

Tolknings spørsmål

- Om arv er båndlagt eller ment å være beslagsfri og omfanget av båndleggelse og beslagsfrihet beror på tolkning
- Tolkning av eldre testamenter i lys av al. § 53. Kan eldre testament tolkes til beslagsforbud på friarven (når arvingen er over 25 år)?
- Innfortolke beslagsforbud? Ikke sagt noe om kreditorenes beslagsrett. Det kan være arvinger som ønsker beslagsfrihet eller det kan være arvinger som ikke ønsker beslagsfrihet (neppe strengere krav for å innfortolke beslagsforbud)
- Klarhet: Hva er ment? Båndleggelse til et godt formål eller også beslagsforbud (rådighetsbegrensning eller beslagsforbud)
- Få frem formålet i testamentet. Er det beskyttelse mot kreditorene som er intensjonen? (viktig både for om det er beslagsforbud og om det senere kan omdannes)

49

Takk for meg!

Theodor Kittelsen, Soria Moria slott

50